

4. Кузнецов В. Г. Герменевтика и гуманитарное познание / В. Г. Кузнецов. – М., 1991. – С. 21.
5. Мацько Л. І. Українська мова: сучас. довід. / Л. І. Мацько, О. М. Мацько, О. М. Сидоренко. – Х., 2012. – С. 111.
6. Синельникова Л. Н. Лирический сюжет в языковых характеристиках / Л. Н. Синельникова. – Луганск: РИООП, 1993. – С. 99.
7. Степанов Ю. С. Константы: слов. рус. культуры. Опыт исследования. – М.: Школа «Языки рус. культуры», 1997. – С. 40–41.
8. Юцевич Ю. Є. Музыка. Словник-довідник. – Вид. 2-ге, переробл. і доп. / Ю. Є. Юцевич. – Тернопіль: Навч. кн. – Богдан, 2009. – 352 с.

Стремоухова Л.Б.

викладач,

*Маріупольський механіко-металургійний коледж
ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»*

ПОХОДЖЕННЯ ПРІЗВИЩ

Під час величезного обсягу інформації, наданої такими джерелами, як медіа, Інтернет, соціальні мережі, є дуже складним мотивувати студента до навчання, систематичної роботи. Студентів однієї з навчальних груп я вирішила зацікавити результатами роботи над походженням їхніх прізвищ. Без прізвища сьогодні неможливо уявити наше життя. Це наше сімейне ім'я. Але далеко не кожний замислюється над тим фактом, що ще до середини XIX сторіччя прізвище було скоріше винятком з правил. Сьогодні це звучить як нонсенс. А між іншим масове «виробництво» і присвоєння прізвищ почалося на Русі після скасування кріпацтва в 1861 році. В Європі ж найменування типу сучасних прізвищ прийшли на зміну сімейним назвам римлян ще в XII сторіччі. На території західноукраїнських областей, які входили до складу Австрії, прізвища юридично були закріплені лише декретом імператора Йосифа II від 1 листопада 1870 року, який зобов'язував кожного мати прізвище. Контакти українського народу з іншими націями і народностями послужили витоком до існування в Україні прізвищ, різноманітних за своїм походженням. Ось які тлумачення прізвищ своїх студентів я знайшла (наводжу лише частину прізвищ).

Ертман Христина. Володарі цього прізвища можуть гідно оцінити історію свого роду, оскільки їх прізвище відносять до численного пласту єврейських прізвищ, носії яких залишили чималий слід в європейській культурі. Історія виникнення єврейських прізвищ взагалі унікальна. Для їх утворення були використані різні мови – німецька, ідиш, іврит, польська, російська, білоруська та інші. У середині XIX сторіччя влада Росії розробила заходи з присвоєння євреям спадкових прізвищ, яких ті взагалі не мали. Це було продовженням практики, започаткованої в Австро-Угорщині ще в 1797 році і державах Німеччини в 1807-1834 роках. Швидше за все, прізвище Ертман походить від німецьких слів «erde» («земля») і «mann» («людина»). Таким чином, прізвище в цілому можна перекласти як «людина землі». Таке іменування могли дати хліборобові або людині, яка мала великий власний земельний наділ. На думку деяких дослідників, в основі

досліджуваного прізвища може лежати німецьке чоловіче ім'я Hartmann, що перекладається як «сильна людина».

Кошарний Андрій. Прізвище Кошарний в ряді випадків має польське походження і формується або з самої Польщі, або з сусідніх з нею держав (Білорусь, Україна). Переважна більшість представників прізвища Кошарний належали до польської шляхти. У 10% відсотках носії прізвища ймовірно є нащадком давнього російського князівського або боярського роду. Але в обох випадках прізвище вказує, в основному, на місцевість, де проживали далекі предки людини, або населений пункт, звідки, за легендами, походить цей рід, проте прізвище може походити і від прізвища або імені далекого предка.

Карпенко Владислав. Існує дві версії походження цього прізвища. Згідно з першою, воно веде свій початок від хрестильного чоловічого імені Короп, яке сходить до грецького «karpos», що в перекладі означає «плід». Це ім'я, як і багато інших, прийшло з Візантії після прийняття християнства. Релігія вимагала, щоб дитину називали на честь того чи іншого святого, тобто легендарного або історичного обличчя, шанованого церквою в суворо певний день року. Колись віруючі вшановували святого апостола на ім'я Короп, що жив на острові Крит. Короп славився своїми чеснотами і піднесеною чистотою розуму. Даючи немовляті таке ім'я, як, наприклад, Вовк, Білка, Соловей, Калина, Карпо, батьки хотіли, щоб природа сприймала дитину як свою, щоб до неї перейшли ті корисні якості, якими наділений обраний представник тваринного або рослинного світу. Тим більше, що Карп здавна вважався символом удачі і духовних досягнень, стійкості, наполегливості і мужності. У деяких районах карп був відомий під назвою «короп». Це було спільнослов'янське запозичення з давньоверхньонімецької мови. В Україні це слово збереглося і досі. У російській і білоруській мовах воно було витіснене у XVIII столітті запозиченим з французької мови «коропом».

Короткін Станіслав. Це старовинне прізвище має багатющу історію, яка є яскравим свідченням взаємодії різних національних культур колишньої Російської імперії. Традиція давати людині індивідуальне прізвище на додаток до імені, отриманого при хрещенні, здавна існувала у східних слов'ян і зберігалася аж до XVII сторіччя. Це пояснюється тим, що з тисяч хрестильних імен, записаних у святцях і місяцесловах, використовувалося лише близько двох сотень церковних іменувань. Отже вони часто повторювалися, що призводило до плутанини і незручності у спілкуванні. Запас же прізвищ був практично невичерпний і легко дозволяв відрізнити людину від інших носіїв того ж імені. Прізвища додавалися до імен, нерідко повністю замінюючи їх не тільки в побуті, але і в офіційних записах. Мабуть, таким прізвищем могли нагородити невисокого чоловіка. Крім того, від прикметника «короткій» за допомогою різних виразних суфіксів була утворена ціла низка інших прізвищ, наприклад Коротатий, Коротень, Коротига. Загальноприйнята модель російських родових іменувань склалася не відразу, проте вже до початку XVII століття більшість прізвищ утворювалася додаванням до основи – імені або прізвища батька – суфіксів -ов / -ів та -ин, вони поступово стали типовими показниками російських сімейних імен. За своїм походженням такі іменування є присвійними прикметниками: Фомін означає син Фоми. Основою їх найчастіше служило ім'я або прізвище батька. При цьому суфікс -ов / -ів додавався до основ на приголосний або -о, а прізвища на -ін утворювалися від імен і прізвищ, що закінчуються на -а / -я. Так нащадки людини, яка носила прізвище Коротка, стали Короткін.

Криволапов Володимир. Прізвище Криволапов належить до стародавнього типу слов'янських сімейних іменувань, утворених від особистих прізвиськ, про які вже згадувалося. Прізвиська, що відображають характерні особливості поведінки чи зовнішності людини, могли бути складними, складатися з двох і більше слів. У таких найменуваннях нерідко зустрічалося прикметник «кривий» – «непрямий», «неправильний». Досліджуване прізвище було утворене від імені по батькові особистого іменування предка Криволап за допомогою фамільного суфікса -ів, характерного для російської ономастики. Можливо, Криволапом його назвали рідні, щоб захистити від чорної магії, вберегти від біди і горя. Ім'я Криволап давали малюкові, щоб він виріс здоровою і працелюбною людиною з «золотими руками». Таке було уявлення наших далеких предків про силу імені.

Капанін Дмитро. Швидше за все це прізвище походить від прізвиська, імені або професії далекого предка її носія, до того ж у більшості випадків по чоловічій лінії. Прізвище Капанін відноситься до виду досить рідкісного в географічних регіонах України та сусідніх країн. У відомих літописних паперах носії прізвища були відомими діячами зі слов'янського новгородського дворянства в 18-19 ст., які мали великі царські привілеї. Стародавні згадки прізвища можна побачити в книзі перепису населення Давньої Русі в епоху царювання Івана Грозного. У царя був особливий реєстр привілейованих і «приятнозвучащих» прізвищ, які дарувалися придворним у разі особливої прихильності чи нагороди. Внаслідок чого це прізвище зберегло власне первісне походження і є унікальним.

Мацука Анастасія. Прізвище Мацука належить до найпоширенішого типу слов'янських прізвищ, утворених від повсякденних форм хрестильних імен. Фамільне ім'я Мацук сходить до хрестильного імені предка Матфей. Це ім'я прийшло в Православні святці разом із християнством з Візантії. У перекладі з давньоєврейської мови ім'я Матфей означає «дарований Господом». У народному побуті ім'я Матфей досить скоро набуло різних ужиткових форм – Матюша, Матвейка, Матвейчик, Матюха, Мотя. Під впливом польської традиції іменування людей в Білорусії і Україні утвердилися особливі моделі скорочення хрестильних імен. Досить поширені були вкорочені іменування з суфіксом -ц. Популярною формою імені Матвій у цих областях було іменування Мац або Мацько, носієм якого і був родоначальник прізвища. У наш час українське прізвище Мацук можна зустріти в найрізноманітніших історичних областях, що свідчить про тісні зв'язки між різними слов'янськими народами.

Пишняк Ян. В історичних розписках, що збереглися і заслуговують на увагу, громадяни з цим прізвищем були поважними персонами зі слов'янського тульського духовенства XV-XVI ст., які мали значний привілей государів. У Іоана Грозного існував певний список князівських і кращих прізвищ, які давали близьким тільки у випадку особливих заслуг чи як заохочення. Тим самим це прізвище пронесло своє оригінальне позначення і є дуже рідким...

Рзаєв Рафаель. За однією з версій це прізвище походить від мусульманського імені Рза, висхідного до арабського іменування Рза (Різа) – «обранець». Не виключені версії й іншого походження прізвища. Так, існує слово «рзай», що в перекладі з іврити означає «живий». Ймовірно, чоловік, що носив прізвисько Рзай, міг отримати його за те, що дивом залишився живий на війні.

Список використаних джерел:

1. Введенская Л.А., Колесников Н.П. От собственных имён к нарицательным // Москва, 1989.

2. Воропай О. Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис. Т. 1, 2 // Київ: Оберіг, 1991.
3. Масенко Л.Т. Українські імена і прізвища // Київ: Знання, 1990. – 48 с.
4. Магия имени / сост. А.Ю. Романова. // Донецк, 2003.
5. Матвієнко А. Рідне слово // Київ, 1994.
6. Поляков Е.Н. Из истории русских имен и фамилий // Москва, 1975.
7. Редько Ю.К. Сучасні українські прізвища // Київ, 1996.
8. Чак Є. Мандрівка в Країну слова // Київ., 1981.
9. vk.com/spadok_predkiv
10. names.neolove.ru/last_names

Чохань М.І.

студентка,

Науковий керівник: Таран О.С.

кандидат філологічних наук, доцент,

Національний університет «Львівська політехніка»

ГЕНДЕРНО МАРКОВАНІ ЕПІТЕТИ В РОМАНАХ І. РОЗДОБУДЬКО «ГУДЗИК» ТА В. ЛИСА «СТОЛІТТЯ ЯКОВА»

Епітет – це «художнє, образне означення, що називає характерну властивість предмета, явища. Найчастіше в ролі епітета виступають прикметникові означення» [1, с. 58] Вивченню епітетів присвячені такі розвідки: «Епітет у структурі мовного портрета людини (на матеріалах поетичної мовотворчості кінця ХХ – на початку ХІ століття)» (Г. Дядченко), «Епітети в романі П. Куліша «ЧОРНА РАДА» (В. Мастеровенко), «Семантика епітетів на позначення зовнішності людини в українській поезії 20-30-х рр. ХХ ст.» (Л. Шутова), «Епітети у системі зображально-виражальних засобів народних творів про голодомор» (В. Сокіл), «Особливості функціонування прикметникових епітетів у поетичній мові представників «ПРАЗЬКОЇ ШКОЛИ»» (Н. Шимків), «Епітет як засіб реалізації експресивності в українських історичних романах» (Г. Гайдученко), «Епітети в українських народних прислів'ях та приказках» (Д. Бондаренко). Однак епітети як гендерні маркери ще не були предметом уваги, чим і зумовлене наше звернення до цієї теми.

Мета статті – виявити й зіставно проаналізувати гендерно марковані епітети в романах Ірен Роздобудько «Гудзик» (2015 р.) та Володимира Лиса «Століття Якова» (2015 р.). З роману І. Роздобудько «Гудзик» шляхом суцільного вибирання було отримано 958 словосполучень із епітетами – іменниково-прикметникові конструкції, з роману В. Лиса «Століття Якова» – 1078 іменниково-прикметникових конструкцій. У наступних підрахунках загальна кількість епітетних конструкцій прийнята за 100% у кожного автора окремо.

І етап. За даними статистичного аналізу, обсяг тексту, тобто загальна кількість словоформ у романі І. Роздобудько «Гудзик» – 42135. Відносна частота вживання епітетів 0.022, що свідчить про те, що частка епітетів у творі – 2,3%. У романі В. Лиса «Століття Якова» – 59080, відносна частота вживання епітетів – 0,018, що свідчить про те що частка епітетів у творі – 1,8%. Як бачимо, за цим показником різниця несуттєва (0,5%).